

Idylle tussen akker

Vogelbescherming
Nederland steunt
het Dviete-project.
Help mee! Kijk voor
meer info op pag 55

In Letland bestaan ze nog: riviertjes die vrijelijk door sappig groen stromen. In het half-agrarische stroomgebied gedijen vogelsoorten waarvan we bij ons alleen kunnen dromen. Maar met het wegtrekken van de traditionele boeren is ongewenste verwildering begonnen. Tegelijk ligt de walsende EU-landbouwmachine op de loer. Vogelbescherming Nederland is een van de partijen die helpt om het gebied zijn oude glorie terug te geven.

TEKST **RUUD VAN BEUSEKOM**

en moeras

Aleen kwartier lang staat de Letse vogelkenner Edmunds Ra in de doodstilte met gespitste oren te luisteren. Wij wachten op gepaste afstand. De zon is een half uur geleden achter de horizon verdwenen, de schemer doet alle kleuren en contrasten vervaagen. Om ons heen trompetteren kraanvogels, kwartelkoningen raspen onophoudelijk, uit struwelen klinkt de kloeke zang van noordse nachtegalen. Ver weg horen we de zweefslag van het porseleinhoen.

Nu wenkt Edmunds ons. We weten genoeg. Gisteravond was het koud en winderig, maar vandaag gaat het lukken. Soppend door het drassige land snellen we naar hem toe, terwijl links en rechts bosruiters opvliegen. We zwijgen, maar er maakt zich een grote opwindende van ons meester. Edmunds wijst naar een droge landrug in het moeras, op een meter of twintig van ons af. Ik richt hoopvol mijn kijker, zie niets maar hoor nu wel duidelijk, boven het geweld van blatende watersnippen uit, de meest wonderlijke geluiden. Héél zachte rateltjes die versnellen. Hoge dunne fluittoontjes. De geluiden komen van meerdere kanten.

Ik blijf staren naar de plek waar het concert vandaan komt en dan springen tegelijk meer-

dere bruine vogels fladderend op uit het zegenveldje. Poelsnippen! Er zijn er wel vijftien, misschien wel twintig. We staan bij een baltsplaats van poelsnippen, een 'lek'. Ooit was ik in Polen één dag te laat, maar nu is het toch gelukt. Ik ben, samen met een paar collega-beschermers, getuige van een zeldzaam en bovendien snel verdwijnend verschijnsel in de Europese vogelwereld. Dit is Dviete, Letland, mei 2008.

Verlaten authentiek boerenland

Estland, Letland, Litouwen. Het bekende rijtje Baltische staten, en inderdaad: Letland ligt ingeklemd tussen die andere twee. In het oosten begrensd door Wit-Rusland en het machtige Rusland. Anderhalf keer zo groot als Nederland maar met véél minder inwoners; zo'n 2,6 miljoen. Er hangt een deels Scandinavische, deels Oost-Europese sfeer. Onafhankelijk geworden in 1991 na de ineenstorting van het Sovjetsysteem. In het landschap en in de steden en dorpen is het recente communistische verleden nog overal zichtbaar.

De schilderachtige dorpjes bestaan uit een bonte verzameling van rustieke houten huizen met moestuinen en boomgaarden, waar niet zelden kramsvogels koloniegewijs broeden en draaihalzen klaaglijk roepen. Er zijn mooie

foto's linkerpagina:
In het stroomgebied van de Dviete kijkt de vogelaar zijn ogen uit. Dagelijks vertonen zich kraanvogels en zwarte ooievaars.

**Het rustieke archeologisch museum,
naast het bezoekerscentrum in het
stroomgebied van de Dvieta.**

Ruud van Beuskom/VNB

parken met oude lindes, zware espen met hier en daar een fraai kerkje. Maar evengoed lelijke Oostblokflats en verlaten kolchozen uit de sovjettijd.

Een groot deel van de boerderijen is ook verlaten, net als de door grote bossen geflankeerde landbouwgronden. Het is een rechtstreeks gevolg van het omarmen van de vrije markt. Veel akkers liggen braak, veel graslanden worden niet meer gemaaid of beweid. De overige graslanden worden extensief gebruikt, getuige de slechts twee of drie melkbussen die bij de boerderijtjes aan de weg staan, klaar om opgehaald te worden door de zuivelcoöperatie.

Een hemels paradijs voor vogels als kwartelkoning, paapje, grauwe klauwier en geelgors. Soorten die je in Nederland met een

SCHREEUWREND Kerstin Hinze/FN

**Dit onbedorven landschap is een levende vogelencyclopedie. Er komen onder meer vier soorten arenden voor:
schreeuwend, visarend, bastaardarend en zeearend.**

lantaarntje moet zoeken, maar die hier talrijk zijn. Voor zolang het duurt. Want binnen afzienbare tijd zal de EU-landbouwmachine goed op stoom komen en, ondanks allerlei plechtige biodiversiteitsdoelstellingen van de Europese Unie, ook over dit arcadische landschap walsen. Een groot deel van de Letten zal het niet meemaken. Velen zijn inmiddels gevlucht voor de slechte economische situatie en hebben hun heil gezocht in landen als Canada, recentelijk ook Ierland.

Een encyclopedie aan vogels

We staan aan de Dviete, een riviertje – eigenlijk meer een forse beek – dat enkele kilometers verderop uitmondt in de brede Daugava. Links en rechts wordt de Dviete geflankeerd door uitgestrekte graslanden, natte laagten, wilgen- en berkenstruwelen en elzenbroekbossen. In de laagste delen van het beekdal liggen twee grote meren. Stroomruggen en rivierduinen zorgen voor grote hoogteverschillen. Vanaf één van die heuvels genieten we van een schreeuwend die langdurig boven onze hoofden hangt, even samen in één kijkerbeeld met een zeearend.

Een visarend roeit langs met in zijn klauwen een grote vis, waarvan de kop keurig recht naar voren wordt gehouden. Vrijwel constant zingen paapjes vanaf hoge kruiden. Het zware gekras van een grote karekiet klinkt uit het rietland. In het elzenbos davert een spechtenroffel die we in eigen land niet kennen: die van een witrugspecht. Naast de altijd aanwezige witte ooievaars ontdekken we een zwarte ooievaar, de snavel onwaarschijnlijk rood. Hij broedt in het aangrenzende bos en zoekt voedsel in de moerassen. Als we aan de rand van het meer zijn gekomen klimt Edmunds Ra inskies in een boom en telt de watervogels. Zomertalingen, wintertalingen, brilduikers. Die laatste broeden hier ook, in hollen van de zwarte specht. Het tellen van vogels is belangrijk om de ontwikkelingen in het gebied bij te houden.

Een zeldzaam echt stroomgebied

Het stroomgebied van de Dviete is een mooi voorbeeld van een half-natuurlijk riviersysteem dat in Europa zeldzaam is en dat ook in Letland vrijwel niet meer voorkomt. Regel-

PAAPJE Do van Dijk/HN

Rond de Dviete wemelt het nog van de vogelsoorten die horen bij het kleinschalige agrarische landschap.

Paapjes zingen vanaf hoge kruiden. Uit het rietland klinkt het zware gekras van een grote karekiet. In het elzenbos davert de roffel van een witrugspecht.

Zo slingert de Dviete zich door het landschap. Langs haar meanders, waar het water verdraagt, liggen moerassen en natte hooilanden.

matig overstroomt het gebied en dan staat het water vele meters hoog. Letland kent nog echte winters en niet zelden sleurt het brekende en dooiende ijs in de nawinter hele stukken rietland en wilgenstruweel, ja zelfs complete bomen mee. Het 5000 hectare grote gebied is door de Letse overheid bestempeld als Natura 2000-gebied vanwege de aanwezigheid van bijzondere vogelsoorten als zwarte ooievaar, roerdomp, grauwe kiekendief, schreeuwarend, bastaardarend, kwartelkoning, porseleinhoen en poelsnip.

Er is een beheerplan gemaakt om dit groot-schalige systeem te behouden, inclusief de natte graslanden. Die zijn belangrijk voor poelsnip en kwartelkoning, beide sterk bedreigde vogelsoorten in Europa. In een samenwerkingsproject van het Latvian Fund for Nature, de Letse BirdLife-partner LOB, Stichting Ark en Vogelbescherming Nederland werken de Letse natuurbeschermers

aan de uitvoering van het plan.

Omdat het gebied dreigt te verbossen worden nu grote grazers ingezet. Oude meanders worden weer hersteld om de waterdynamiek nog natuurlijker te maken. Om het project bekendheid te geven en bezoekers de schoonheid van het gebied te laten ervaren werkt men aan een bezoekerscentrum, en zijn er plannen voor een uitkijktoren en verschillende wandelroutes. Men hoopt ook toeristen aan te trekken. Afgelopen jaar werden er de eerste duizend al verwelkomd. Voorzichtig openen de eerste Bed&Breakfasts hun deuren.

Grazers werken het landschap open

“Hier stonden wilgenstruwelen omdat de graslanden niet meer beweide en gemaaid werden. Maar je ziet het, de begrazing werkt effectief: al na een paar jaar is het landschap weer open geworden,” zegt Jan van der Veen. Hij woont in Letland en heeft namens Stichting Ark de grote grazers die hiervoor verantwoordelijk zijn, geïntroduceerd in het Dviete-gebied. Voor ons ligt een familie Schotse hooglanders te herkauwen, verderop staan koniks te smullen van wilgentwijgen. Ik zie een soort kaalslag voor me. De begrazingsdruk lijkt mij wat hoog. Jan beaamt het. “Maar dat is nodig en tijdelijk. Als de grazers hun werk gedaan hebben, verplaatsen we een deel van de kudde naar andere gebieden.”

Ook hier Schotse hooglanders om verruiging tegen te gaan, nu het land niet meer beweide en gemaaid wordt.

Een zeldzaam en snel verdwijnend verschijnsel in Europa: een baltsplaats waar poelsnipmannen elkaar in de veren vliegen.

POELSNIIP Terry Andrew/hot/FN

De dieren leven hier in een vrijwel natuurlijke situatie en ervaren zelfs de dreiging van wolven. “We knippen daarom regelmatig de voor de ogen hangende pony’s van de Schotse Hooglanders,” lacht Jan. “Ze moeten zich tenslotte kunnen verdedigen tegen wolven.” Niet alleen de wolf komt hier regelmatig, ook de lynx en de otter. En er stappen elanden rond, getuige de enorme hoefafdrukken. “Maar daar zijn er te weinig van om invloed te hebben op het landschap,” zegt Jan. Dat geldt zeker niet voor de talrijke bevers. Die scheppen een eigen paradijs met hun dammen. Zo zetten ze hele stukken onder water. Bos waar je het ene jaar nog doorheen kon lopen, kan het volgende jaar zijn omgetoverd tot een moeras. En daar kan dan zomaar

weer een kraanvogel broeden. Zo werkt dat in een compleet natuurgebied. Het Dvietegebied is er zo een ●

Vogelbescherming Nederland ondersteunt het Dviete-project in Letland en doet daarvoor een beroep op u. Kijk op pagina 55 voor meer informatie.